

รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี:

กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง*

A Model of Youth Leader Development Volunteerism

in Accordance with the Buddhist Peace Method:

A Case Study at Mueang Trang District, Trang Province

¹พระมหาธีระยุทธ จิตตปุณฺณ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส

¹Phramaha Theerayuth Jittapunyo, Phra Pramote Vadakovido

and Phramaha Hansa Dhammahāso

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkorntajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Chav595@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามศาสตร์สมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธีของอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยแบบวิจัยพัฒนา ลงพื้นที่ และจัดสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 รูป/คน ก่อนทดลองกลุ่มเป้าหมาย 30 คน มีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 รูป/คน การวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม และเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) ปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นกับเยาวชนเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ในจังหวัดตรัง อาทิ ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว ขาดความกตัญญูต่อบุคคล เพราะความหลากหลายด้านของวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี การพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพจึงเป็นเสมือนสายใยทางสังคมอันจะเป็นตัวเชื่อมโยงคนในสังคมให้มีความสามัคคีปรองดองและเกิดสันติสุขทั้งในจิตใจและสังคม 2) การพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านสันติภายใน การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี ด้วยเครื่องมือพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท คือหลักสังคหวัตถุธรรมประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธีด้วย M-V-P-U-T-C MODEL โดยมีกระบวนการพัฒนา 6 ด้าน คือ 1. การสร้างสันติภายใน 2. จิตอาสาต้นแบบ 3) เครื่องมือพุทธสันติวิธี 4. ความเข้าใจความต่างแบบพหุวัฒนธรรม 5. ทำงานเป็นทีมและผู้นำ 6. สื่อสารสารสนเทศ เกิดผลลัพธ์เป็น ภาวิต 4 คือ พัฒนากายสงบจนครบสิ้น พัฒนาศีลสมบูรณ์เพิ่มพูนค่า พัฒนาจิตใกล้ชิดกับศรัทธา พัฒนาปัญญาแจ่มแจ้ง

คำสำคัญ: การพัฒนา; ผู้นำเยาวชน; จิตอาสาต้นแบบ; พุทธสันติวิธี

Abstract

The research article consists of the following objectives: 1) to study the conditions of prototype volunteer youth leaders according to modern science; 2) to study the development of prototype volunteer youth leaders according to Buddhist peaceful means; and 3) to propose a model for the development of prototype volunteer youth leaders according to Buddhist peaceful means of Mueang Trang District, Trang Province. The study applies research and development method by field study and focus group discussion with 11 experts. Before the experiment, the target group consists of 30 persons. The in-depth interview was conducted with 30 persons. The participants' satisfaction level was evaluated and the data were analyzed using the content analysis method.

The results of the research are found as follows: 1) Presently there are various problems with youth in many areas in Trang province e.g., lack of responsibility, selfishness, lack of gratitude, etc., which are due to the diversity of cultures, religions, and traditions. Therefore, the development of prototype volunteer youth leaders in peace is a link that will connect people in society to have unity and bring about peace in peoples' minds and society; 2) The development of prototype volunteer youth leaders requires knowledge and understanding of inner peace and conflict management by Buddhist peaceful means through the development tools based on Theravada Buddhism i.e., Saṅgahavatthu (the four bases of social solidarity) which consist of Dāna (giving), Piyavācā (kindly speech), Atthacariyā (useful conduct), and Samānattatā (participation and behaving oneself properly in all circumstances); 3) The presentation of a model for the development of prototype volunteer youth leaders according to the Buddhist peaceful means is called "M-V-P-U-T-C" model which consists of the development process in 6 aspects: 1) The building of inner peace; 2) Prototype volunteer; 3) Tools for Buddhist peaceful means; 4) An understanding of multicultural differences; 5) Teamwork and leadership; 6) Information communication. All of which results in Bhāvit (Bhāvanā or the four developments) which are physical development, moral development, emotional development, and intellectual development.

Keywords: Development; Youth Leaders; Prototype Volunteer; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้านตามกระแสโลกาภิวัตน์และการไหลเข้ามาของวัฒนธรรมโลกที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ ปรากฏการณ์

ดังกล่าว ทำให้สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมี การเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ในเชิงบวก ก็คือทำให้คนมีโอกาสรู้จักวัฒนธรรมใหม่ๆ เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรม แต่ในเชิงลบ วัฒนธรรมที่ต่างสามารถสร้างค่านิยมการเป็นพวกเราพวกเขา ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัว มากกว่าการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ชุมชนเกิดภาวะต่างคนต่างอยู่ ความไว้วางใจและการช่วยเหลือเกื้อกูล กันในสังคมลดลง มีความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและเกาะกลุ่มเอาตัวรอด (Office of the National Economic and Social Development Council, 2010) เด็กไทยยุคนี้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เรียนรู้ ทุกอย่างได้อย่างรวดเร็ว แต่ความรู้ที่เด็กไทยมีอยู่ขณะนี้ เป็นความรู้ที่จะนำไปสู่การแข่งขันมากเกินไปอีกทั้งยังเป็น ความรู้ที่ต้องการบอกให้คนอื่นฯ รับรู้ได้ว่าดีแล้ว เก่งแล้ว ส่วนความรู้ที่จะนำไปสู่ความคิดถึงคนอื่นหรือ มีจิตสำนึกสาธารณะนั้น ยังมีน้อยความรู้ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้อยถ้าเมื่อไหร่ครบครัน โรงเรียนและ สังคมให้ค่ากับความรู้ที่จะนำไปสู่การช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือสังคม เด็กจะมีความสุข ภูมิใจในตัวเอง ถ้าเราช่วยกันปลูกฝังให้เด็กไทยในทุกระดับให้มีความรู้ที่จะช่วยเหลือหรือมีจิตสาธารณะ สิ่งที่เขาจะเพิ่มขึ้น ในตนเอง คือความภูมิใจและศักยภาพที่เพิ่มขึ้น เด็กจะมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากขึ้น มีความรู้เพื่อการเอา ตัวรอดได้ ความรู้ที่จะช่วยเหลือหรือหยิบยื่นให้ คนอื่นเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เขามีความสุขในการใช้ชีวิต ท่ามกลางสังคมที่มีปัญหามากมายอยู่ในขณะนี้ เขาจะเข้าใจและรู้จักที่จะรัก เพื่อนมนุษย์มากขึ้น (Dudsdeemaytha, 2014) คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลเมืองโลก ข้อหนึ่งคือ คนไทยต้องมีคุณธรรม มีจิตสาธารณะและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและพลเมืองโลก ที่คนไทย ดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจาสุจริตและเมโนสุจริต มีความรับผิดชอบ ทางศีลธรรมและสังคมมีจิตสำนึก ในเกียรติภูมิของความเป็นคนไทย รักแผ่นดินและปฏิบัติตน ตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (ONEC, 2016)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาจิตอาสาของเยาวชนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นผู้มีจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี ให้แก่เยาวชน ในการที่จะสามารถพัฒนาจิตใจของตนเองในดีขึ้นได้เพื่อที่จะสามารถนำพาสันติสุขไปสู่สังคมโดยรอบได้ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามศาสตร์สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธีของอำเภอเมือง ตรัง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ ตามแนวพุทธสันติวิธี ศึกษา กรณิ: อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง” เป็นการวิจัยแบบ Research and Development (R and D) การวิจัย

ในครั้งนี้เป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อสร้างความรู้และนวัตกรรมเครื่องมือ ผลลัพธ์เป็น Information, Knowledge, Cooperation, Strategy and How to Practices หลักๆ เพื่อต้องการแก้ปัญหาและต้องการพัฒนาสร้างนวัตกรรมที่เป็นการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ ตามแนวพุทธสันติวิธี” ที่มุ่งเน้นนำผลการวิจัยทดลองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เห็นผล ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผ่านการทดลองและมีการวัดผลแบบการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ปรับปรุงนำหลักการทฤษฎี มาผสมผสานกับเครื่องมือและการประยุกต์ใช้จริงโดยการนำมาสู่กระบวนการวิจัย ทดลองหารูปแบบจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์จากเอกสาร หมายถึง ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ ปฏิบัติการ จากข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ

ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาข้อเท็จจริง หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ มาประมวลผลมาวิเคราะห์หาสังเคราะห์ผ่านกระบวนการของโยนิโสมนสิการให้เกิดภาวนามยปัญญาตกผลึก ความคิด เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนโครงร่างชุมชนนิพนธ์และสร้างออกแบบเครื่องมือการวิจัย คือ สร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการตรวจสอบคุณภาพ ของเครื่องมือจำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นทั้งปริมาณคุณภาพ หมายถึง การสนทนากลุ่ม โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/ท่าน เพื่อเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ ตามแนวพุทธสันติวิธีไปสู่ทิศทางใด โดยมีผู้ดำเนินรายการสนทนากลุ่ม (Moderator)

ขั้นตอนที่ 4 สร้างรูปแบบการพัฒนา หมายถึง หลังจากจบการสนทนากลุ่มเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลจากการศึกษาปฐมภูมิ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาออกแบบรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ ตามแนวพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 5 ทดลอง หมายถึง มีการทดลองรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี จำนวน 3 วัน มีกระบวนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 6 ถอดบทเรียน การประเมิน วิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการวิจัย ในเชิงพรรณนาโดยนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่หาแนวรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ ตามแนวพุทธสันติวิธีที่เหมาะสม หลังจากผ่านการทดลองเรียบร้อยแล้ว นำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเข้าสู่การประชาพิจารณ์นำเสนอสู่สาธารณะ หลังจากนั้นนำเสนอ รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ ตามแนวพุทธสันติวิธี เพื่อการเผยแพร่ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง” ทำให้พบประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ประการ อย่างน่าสนใจ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ ตามศาสตร์สมัยใหม่ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสภาพบริบทและปัญหา พบว่า สภาพปัญหาและผลกระทบ ต่าง ๆ ของผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ มีความหลากหลายเพียงแต่อย่าเพิ่งคิดว่าสิ่งนี้ คือ ปัญหาเพราะถ้าคิดว่าเป็นปัญหาเราก็จะคิดว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำแต่สิ่งที่เห็นในกลุ่มเยาวชนยุคใหม่มีทั้ง จุดแข็งและจุดอ่อน โดยผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ จุดแข็ง ประการที่ 1 คือ ความกล้าแสดงออก ซึ่งอาจจะเกิดจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป แล้วก็ทำให้เด็กกล้าคิดที่จะออกนอกกรอบมากขึ้น กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและรู้ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นได้รับทราบถึงความคิดของตนเอง เมื่อมาเปรียบเทียบกับเด็กยุคก่อนเด็กยุคนี้จะมีความกล้ามากกว่า อาจจะเป็นเพราะเรามีสังคมอีกสังคมที่ซ่อนอยู่กับสังคมที่เราคือสังคมในโลก Social ประการที่ 2 คือ การมีข้อมูลข่าวสารในการตัดสินใจมากกว่าคนในยุคเมื่อ 30 ปีที่แล้วอย่างสิ้นเชิง เยาวชนยุคใหม่สามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัดในเรื่องพรมแดน ข้อดี คือ มีข้อมูลในการเลือกตัดสินใจมากขึ้น ประการที่ 3 กล้าคิด ซึ่งมองว่าเป็นจุดแข็งสุดและเป็นเรื่องใหญ่ เยาวชนในยุคก่อนไม่กล้าคิดอะไรที่อยู่นอกขนบธรรมเนียมแต่เด็กยุคใหม่อาจจะเป็นเพราะหลักสูตร สภาพสังคมโลก ทำให้เยาวชนกล้าคิดและกล้าตั้งคำถามมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้ผู้ใหญ่บางคนมองว่าเป็นปัญหา แต่การตั้งคำถามกับสังคมนั้นมันจะทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากกว่าการจะเดินตามรอยจารีตใหม่ทั้งหมด จุดอ่อนประการที่ 1 คือ การตัดสินใจโดยขาดความยับยั้งชั่งใจ อาจเป็นเพราะสังคมที่มีความรวดเร็วซึ่งข้อแตกต่างกับสังคมในสมัยก่อนซึ่งเป็นสังคมที่คิดถึงผลกระทบที่จะตามมาก่อนเสมอ ประการที่ 2 คือ การตัดสินใจด้วยอารมณ์ความชอบ ไม่ได้ตัดสินใจโดยสังคมที่ใช้เหตุใช้ผล

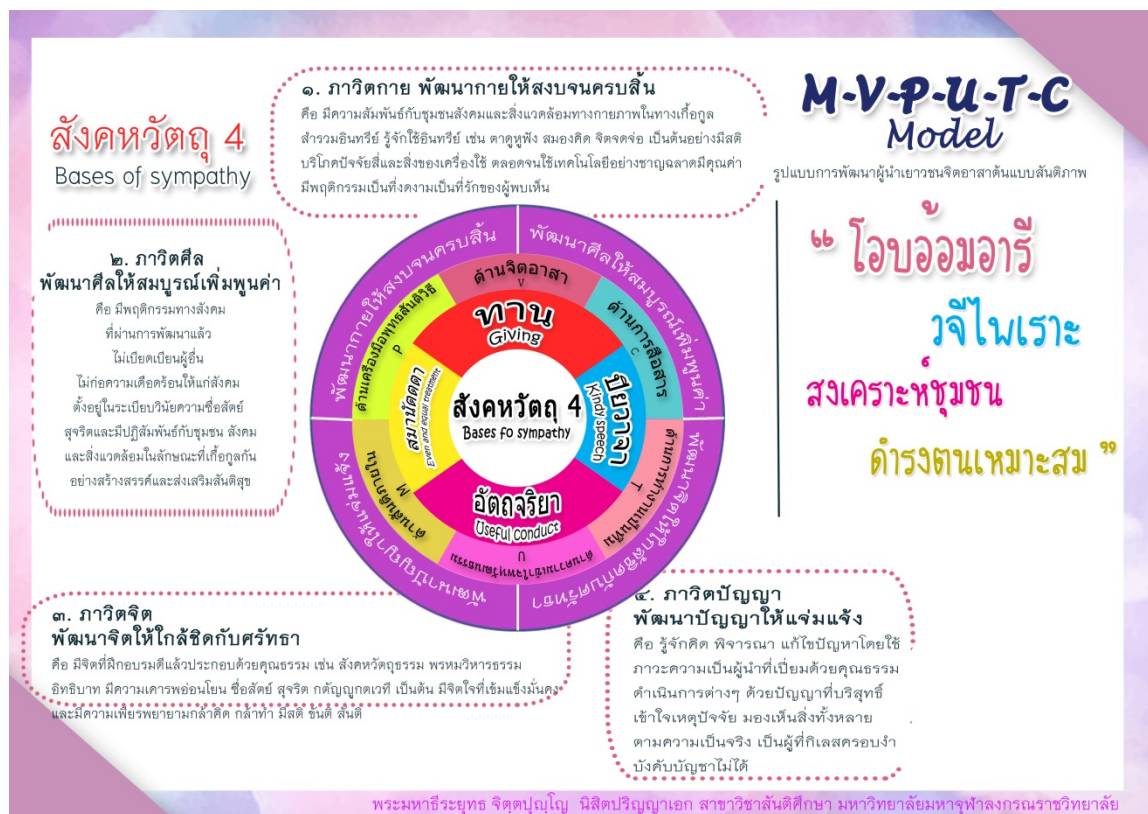
วัตถุประสงค์ที่ 2 จากศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัย บทความ วารสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพตามหลักวิทยาการสมัยใหม่และหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท มีการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการศาสนาแล้ว ศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เมื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์สู่การพัฒนาในรูปแบบตามวิธีการดำเนินวิจัย (D1) เพื่อการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพฉบับร่างอันประกอบด้วย “หัวข้อวัตถุประสงค์ หลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม และการวัดประเมินผล” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรมแล้วจึงเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยวัตถุประสงค์ของการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) เพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีแก่เยาวชน 2) เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาทั้งศาสตร์สมัยใหม่และตามแนวทางพุทธสันติวิธี 3) เพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นและทัศนคติที่ถูกต้องในการเป็นผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักการที่ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้และกำหนดคุณลักษณะของผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพไว้ว่า “โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ชุมชน ดำรงตนเหมาะสม” จากนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี ซึ่งเป็นแผนที่มีการอบรม

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี พบว่า “รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี” สรุปผลการศึกษาที่เกิดจาก

การบูรณาการความรู้ตามหลักวิชาการร่วมสมัยและความรู้ด้านพุทธสันติวิธี รวมถึงการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้งพระสงฆ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน วิทยากรฝึกอบรม และเยาวชนจิตอาสา เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี Phramaha Hansa Dhammhaso (2011) ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี มีพื้นฐาน (Fundamental) คือ สังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา

องค์ความรู้ใหม่

จากกระบวนการพัฒนาจากกลุ่มเป้าหมายและการนำมาสนทนากลุ่มจึงเกิดองค์ความรู้ใหม่ รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี M-V-P-U-T-C MODEL

มีรายละเอียดรูปแบบดังนี้

1) M (Mindfulness) ด้านสันติภายใน ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้องมีสติ มีขันติ มีสมาธิมั่นคง สามารถควบคุมอารมณ์ในการลงพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น มีการพัฒนาจิตเพื่อสร้างสันติภายใน มีความเป็นต้นแบบของความสงบ มีพฤติกรรมที่เรียบร้อย งดงามเป็นแบบอย่างแก่ผู้พบเห็น เพราะการลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการสงเคราะห์ผู้อื่นอาจจะต้องเจอปัญหาอุปสรรค เจอบททดสอบ ทั้งสติ ขันติ และสมาธิ จึงต้องอาศัยเครื่องมือเพื่อพัฒนาฐานของความมั่นคงทางด้านจิตใจจนสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ถึงแม้จะเจอโลกธรรมฝ่ายลบ

2) V (Volunteer) **ด้านจิตอาสา** ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้องมีความเข้าใจในความหมายที่ชัดเจนของคำว่า จิตอาสา มีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีในการใช้ใจที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมด้านจิตอาสา (Tansut, 2018) เข้าด้วยเหลือเฟือเพื่อนมนุษย์ ซึ่ง Mindset หรือทัศนคติเป็นวิธีคิดในการนำไปสู่พฤติกรรมบวกหรือลบของผู้นำเยาวชนจิตอาสา ทำหน้าที่โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน มีความสุขกับสิ่งที่ได้ทำลงไป เป็นคนที่ไม่ดูดาย เห็นความทุกข์ของผู้อื่นไม่ได้

3) P (Peaceful means) **ด้านเครื่องมือพุทธสันติวิธี** ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้องมีความเข้าใจในหลักคำสอนพระพุทธเจ้าและหัวใจ ของพระพุทธศาสนาและมีความเข้าใจในหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ในการทำงานเพื่อสังคมตลอดถึงมีความเข้าใจในบริบทของสังคมและบุคคลที่มีความแตกต่างกันในสังคมทั้งเรื่องชาติพันธุ์ การศึกษา วัฒนธรรม ศาสนาและความเป็นพหุวัฒนธรรมจึงต้องเคารพในความแตกต่างและเข้าใจในปัญหาของสังคมด้วยการใช้สันติธรรมทางพระพุทธศาสนา

4) U (Understanding Multicultural) **ด้านความเข้าใจความหลากหลายพหุวัฒนธรรม** (Jindarat, 2021) ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้องมีทักษะวิธีการสื่อสารในพหุวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ มีทัศนคติต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้องมีอุดมการณ์ของนักช่วยเหลือสังคมแบบพหุวัฒนธรรม มีความเข้าใจ เข้าถึงจิตอาสาในแบบพหุวัฒนธรรม ต้องใจกว้างในการร่วมกันทำงานในแบบพหุวัฒนธรรม

5) T (Teamwork and Leadership) **ด้าน การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ** (Chusak, 2018) ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้องมีภาวะผู้นำ มั่นใจในการออกทำหน้าที่ มีวิสัยทัศน์ สามารถวิเคราะห์ตัดสินใจมองภาพรวมทั้งหมดและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวางวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแผนที่ชัดเจน จัดแผนงาน แผนคน ให้เข้ากัน กระจายและมอบหมายงานเป็นมีความมั่นใจสามารถวิเคราะห์ปัญหาและกล้าตัดสินใจ มีภาวะผู้นำและสามารถประสานการทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แบ่งงาน กระจายงานให้กับสมาชิกในทีม สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและประสานงาน สามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีภาวะผู้นำ สามารถสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานในพื้นที่ตนเองได้ตัวช่วยสำคัญในการปฏิบัติงาน

6) C (Communications, Information, and Media Literacy) **ด้านการสื่อสารสารสนเทศ** (Roger, 1991) **และรู้เท่าทันสื่อ** ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้องมีทักษะวิธีการสื่อสารและถ่ายทอดข้อมูลอย่าง โยนิโสมนสิการ เข้าใจรูปแบบการสื่อสาร การเลือกเนื้อหาข่าวสาร และช่องทางการสื่อสาร รูปแบบการถ่ายทอดสามารถชักนำ แนะนำ ชี้แจง ประสาน สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้ มีทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้วยการพูดจา วิเคราะห์ผู้ฟัง สามารถโน้มน้าวสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ มีทักษะการพูดเชิงสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาด้วยการพูดเชิงสันติวิธีที่ตอบสนองต่อการเป็นผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบที่ผ่านการพัฒนาตามที่ถูกวิจัยได้จัดทำขึ้นเรียกว่า “M-V-P-U-T-C MODEL” นั้น จะปรากฏผลลัพธ์เป็นคุณลักษณะเชิง พฤติกรรม 4 ประการตามแนวทางของ ภาวิต 4 (Phra Dharmakosajarn. (Prayoon Dhammajitto), 2016) ได้แก่

1) **พัฒนากายให้สงบจนครบสิ้น** (ภาวิตกาย) คือ มีความสัมพันธ์กับชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางเกื้อกูล สรรวมอินทรีย์ รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตาหูฟัง สมองคิด จิตจดจ่อ เป็นต้นอย่างมีสติ บริโภคปัจจัยสี่และสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดมีคุณค่า มีพฤติกรรมเป็นทั้งดงามเป็นที่รักของผู้พบเห็น

2) **พัฒนาศีลให้สมบูรณ์เพิ่มพูนค่า** (ภาวิตศีล) คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่ผ่านการพัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่สังคม ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยความซื่อสัตย์ สุจริตและมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่เกื้อกูลกันอย่างสร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข

3) **พัฒนาจิตให้ใกล้ชิดกับศรัทธา** (ภาวิตจิต) คือ มีจิตที่ฝึกอบรมดีแล้วประกอบด้วยคุณธรรม เช่น สังคหัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อิทธิบาท มีขันติธรรม มีความเคารพอ่อนโยน ซื่อสัตย์ สุจริต กตัญญูกตเวที เป็นต้น มีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคงและความเพียรพยายามกล้าคิด กล้าทำ มีสติ ขันติ สันติ

4) **พัฒนาปัญญาให้แจ่มแจ้ง** (ภาวิตปัญญา) คือ รู้จักคิด พิจารณา แก้ไขปัญหาโดยใช้ภาวะความเป็นผู้นำที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เป็นผู้ที่ไม่เลศรอบงำบังคับบัญชาไม่ได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าสภาพบริบทและสภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พบว่า เนื่องจากบริบทของอำเภอเมืองตรังมีพื้นที่กว้างและยังมีความหลากหลายของจำนวนสถานศึกษาทั้งส่วนของโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชน จึงมีจำนวนเยาวชนที่มีความหลากหลายทั้งด้านการศึกษา ฐานะ ความเป็นอยู่ ศาสนาและวัฒนธรรม อยู่กัน ในแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสิ่งเร้าต่าง ๆ ในปัจจุบันที่กลุ่มเยาวชนต้องพบเจอ อาทิ เกมสเไอ ติดออนไลน์ การขาดความรับผิดชอบ ขาดความกตัญญูกตเวที ไม่รู้หน้าที่ของตนเองและการเป็นคนนิ่งดูตาย ซึ่งการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบให้มีคุณภาพจึงควรเริ่มจากภายในสู่ภายนอก การเรียนรู้โดยใช้พุทธวิธีตามแบบอย่างของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางการจัดการที่มีคุณภาพในการพัฒนามนุษย์ (Phra Dharmakosajarn. (Prayoon Dhammajitto), 1999) ให้มีความสมบูรณ์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท การได้มาซึ่งคุณลักษณะดังที่กล่าวมานี้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยใช้เครื่องมือในการพัฒนาได้แก่ หลักสังคหัตถุ ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา โดยมีผลลัพธ์ซึ่งแสดงออกในรูปของภาวิต 4 คือ รูปธรรมที่เป็นคุณสมบัติของบุคคล (ผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญาแล้ว) ซึ่งแบ่งออกเป็น การพัฒนากายนอก 2 ประการ คือ ภาวิตกาย และภาวิตศีล โดยมีรากฐานมาจากพระวินัย ซึ่งเป็นรากแก้วแนวทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางแบบแผนไว้เป็นเครื่องมือในการขัดเกลา อบรมกาย

วาทะของผู้ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบให้เรียบร้อยและการพัฒนาภายใน 2 ประการ คือ ภาวจิต และภาวจิต ปัญญา ทั้งนี้ต้องมีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมควรจัดหลักสูตรอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเยาวชนจิตอาสาให้ เข้าใจและสร้างอุดมการณ์ในการที่จะปฏิบัติงานด้านจิตอาสาเพื่อสร้างสันติสุขให้แก่สังคมสืบไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า จากการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและวิทยาการ ร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี โดยมี กระบวนการพัฒนา (Development Process) 6 ด้าน ซึ่งเมื่อนำไปทดลอง พบว่า ตอบโจทย์ต่อการการ พัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบและถูกต้องตรงตามความต้องการ เนื่องจากได้มีการลงรายละเอียดในแต่ละ เนื้อหา ในระหว่างระยะเวลาการอบรมพัฒนาอย่างชัดเจน ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการซึมซับองค์ความรู้ได้ มากขึ้น ทั้งยังมีแนวปฏิบัติที่ดี คือ วิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้งานจิตอาสาต่อตนเอง ครบครัน และสังคมประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย อันเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการและมี หลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการสร้างมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำเยาวชนจิต อาสาต้นแบบให้มีแนวทาง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งจังหวัด ซึ่งเป็นวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในแต่ละเรื่องซึ่ง สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกหน่วยงานจากหลายช่องทาง ทั้งตัวผู้นำ ผู้ร่วมงาน หรือภาวะปัญหาและการริเริ่ม สร้างสรรค์การพัฒนาที่มีขั้นตอน เมื่อมีวิธีการทำงานที่ดีต้องทำผ่านการเล่าเรื่องที่เป็นการทำงานของตนเอง ออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Best Practice ที่ได้ควรมีการบันทึกเขียนรายงานเพื่อการศึกษาพัฒนาและเผยแพร่ ได้จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง

สรุป

การพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี คือ การนำคำสอนของพระพุทธเจ้า เริ่มต้นด้วยการสร้างสันติภายในจิตใจ และใช้หลักของสังคหวัตถุ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา และก้าวข้ามการทำเพียงเพื่อตนเองแต่มองสังคมรอบข้าง รู้อยู่ให้ถูกที่ถูกทาง รู้สิ่งที่ควร ไม่เป็นคนที่น่าดูตาย อันจะเป็นรากฐานส่งผลให้มีพฤติกรรมดี ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาของสังคมด้วยปัญญาเท่าทันอารมณ์ของการเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จากปัญหาของเยาวชนที่พบมาเข้าร่วมการพัฒนาเป็นผู้นำ เยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพสามารถลดปัญหาดังกล่าวได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

- 1) ควรมีนโยบายการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบทั่วประเทศเพื่อพัฒนาเป็นผู้นำเยาวชน จิตอาสา ต้นแบบสันติภาพ เพราะสันติภาพเป็นฐานของพระพุทธศาสนาและสังคม โดยกำหนดเชิงนโยบายขององค์กร สังคม และภาครัฐ
- 2) ควรมีการพัฒนาบุคคลทั่วไปเพื่อพัฒนาเป็นผู้นำจิตอาสาต้นแบบสันติภาพเพื่อการพัฒนา สังคม โดยกำหนดเชิงนโยบายขององค์กร สังคม และภาครัฐ
- 3) ควรมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้นำเยาวชนจิตอาสา

ต้นแบบรวมถึงบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ เพื่อให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการฝึกอบรม พัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบอย่างเป็นรูปธรรม มีมาตรฐานเป็นหนึ่งเดียวกันทั่วประเทศ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบต้องมีอุดมการณ์และชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอเพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีงาม คือ เห็นความทุกข์ของผู้อื่นแล้วถามตัวเองเสมอว่า เราจะช่วยเหลือได้อย่างไรบ้าง และมีการศึกษาหาความรู้ในด้านการสร้างกิจกรรมจิตอาสาที่สอดคล้องกับหลักธรรม การดำเนินชีวิตที่ทันต่อเหตุการณ์โลก และสามารถร่วมกันสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ 1) ควรพัฒนาด้วยการคัดเลือกเยาวชนจิตอาสาเข้ารับการฝึกอบรมต้องคัดเลือกจากควมมีอุดมการณ์ในการทำงานจิตอาสา มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการพัฒนาตนเอง มีความยึดมั่นในหลักการ วิธีการในการทำงานด้านจิตอาสาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นอันดับหนึ่ง หลังจากผ่านการฝึกอบรมภาคทฤษฎีต้องมีการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจึงจะสามารถยกระดับการเป็นผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่ารูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี ที่มีการนำสังคหวัตถุเป็นแกนหลักเพื่อพัฒนา เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นภาวิต 4 พัฒนาได้ผลดี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ 1) ควรนำหลักพุทธธรรมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพ ควรนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 นำรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี ไปขยายผลอบรมพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบในจังหวัด อื่น ๆ ต่อไป

2.2 ขยายกลุ่มเป้าหมายการฝึกอบรมจากกลุ่มเยาวชนเป็นการฝึกอบรมโดยทดลองใช้ กับกลุ่มประชากรในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อสร้างสันติภาพในชุมชน

References

- Dudsdeemaytha, J. (2014). *The development of indicators of self-happiness of people in the district Bangkok., the 8th National Academic Conference "SWU Research" (2014, November 26-27. Bangkok: Srinakharinwirot University.*
- Ekkapetch, C. (2018). *Leader & Leadership*. Retrieved March 8, 2020, from <https://graduate.sru.ac.th/wp-content/uploads/2018/06/>
- Konnikova, M. (2012). *The Power of Concentration*. New York: New York edition, Section SR.
- Leartripitaka. (2020). *Sangkhahawatthu 4 Meaning*. Retrieved April 29, 2020, from <http://www.learntripitaka.com/scruple/sank4>
- Office of the Education Council. (2016). *Formulate educational development policy proposals* (Research Report). Bangkok: Bureau of Educational Standards and Learning

Development Press.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2010). *Annual Meeting Documents 2010 of NESDB on direction of development plan, issue 11*. Nonthaburi: IMPACT Exhibition Center

Phra Dharmakosajarn. (Prayoon Dhammajitto). (1999). *Human development and human resource development*. (1st ed.). Bangkok: Education Testing Bureau.

_____. (2016). *The principle of personal development*. (28th ed.). Bangkok: MCU Press.

Phramaha Hansa Dhammahaso. (2011). *Peaceful Buddhism: Integrating Conflict Management Principles and Tools*. (1st ed.). Bangkok: 21 Century.

PhoNok, J. (2021). *Multicultural*. Retrieved March 16, 2020, from <https://www.dailynews.co.th/article/236022&prev=search&pto>

Silverstone, R., Hirsch, R., & Morley, D. (1991). Listening to a long conversation: an ethnographic approach to the study of information and communication technologies in the home. *Cultural Studies*, 5(2), 204-227.

Tansut, P. (2018). *Public Mind Meaning*. Retrieved April 29, 2020, from https://op.chandra.ac.th/dsd/images/File/KM/2561/10/KM_31102561_01.pdf